

ETGAR KERET
IZNENADA
NEKO POKUCA
NA VRATA

Prevela sa engleskog
Mila Gavrilović

■ Laguna ■

Naslov originala

Etgar Keret

SUDDENLY, A KNOCK ON THE DOOR

Copyright © 2010, Etgar Keret

All rights reserved.

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Širu

SADRŽAJ

Iznenada neko pokuca na vrata.	9
Lažovija	17
Čizuz krajst	29
Semjon	35
Zatvorenih očiju	43
Zdrav početak	47
Tandem	55
Puding.	63
U poslednje vreme mi se baš fenomenalno diže . .	67
Otvaranje	81
Pristojni dečak	85
<i>Mistik</i>	91
Kreativno pisanje.	95
Sline	101
Zgrabi kukavicu za rep	105
Izaberi boju	113

Modrica	117
Šta imamo u džepovima?	125
Loša karma	129
Ari	139
Kučka	143
Pobednička priča.	147
Pobednička priča – drugi deo.	149
Jedna po njušci	151
Kinderjaje.	161
Zlatna ribica	167
Ne sasvim sama	175
Korak dalje	179
Veliki plavi autobus	187
Hemoroid	195
Septembar cele godine.	197
Džozef.	203
Daća	207
Više života	211
Paralelni svetovi	217
<i>Upgrade</i>	221
Guava	227
Žurka iznenađenja	231
Koja si ti životinja?	255
O autoru.	261

IZNENADA NEKO POKUCA NA VRATA

„Ispričaj mi priču“, naredi bradati muškarac koji sedi na kauču u mojoj dnevnoj sobi.

Situacija, moram priznati, nije nimalo prijatna. Ja sam neko ko piše priče, a ne neko ko ih priča. I ne radim to po narudžbini. Poslednja osoba koja je tražila da joj ispričam priču bio je moj sin. Pre godinu dana. Ispričao sam mu nešto o vili i tvorcu, ne sećam se tačno šta, i nakon dva minuta već je uveliko spavao. Ali ovo je nešto sasvim drugo. Moj sin nema ni bradu ni pištolj. Sin me je lepo zamolio, a ovaj bradonja pokušava da od mene iznudi priču.

Trudim se da mu objasnim da bi i za njega i za mene bilo bolje kad bi sklonio oružje. Teško je smisliti priču dok ti je pištolj uperen u glavu. Ali tip tera svoje:

„U ovoj zemlji“, kaže, „moraš da primeniš silu da bi dobio ono što želiš.“

Nedavno je došao iz Švedske, a u Švedskoj je sasvim drugačije. Tamo, ako nešto želiš, ljubazno zamoliš i uglavnom dobiješ. To na zagušljivom, sparnom Bliskom istoku nije običaj. Dovoljno je da provedeš ovde nedelju dana da bi shvatio kako stvari funkcionišu – ili tačnije – kako ne funkcionišu. Palestinci su ljubazno zatražili državu. Da li su je dobili? Jesu, malo sutra! Zato sada dižu u vazduh školske autobuse, i ljudi su počeli da obraćaju pažnju. Doseljenici su želeli dijalog. Da li se iko obazirao na to? Nije. Onda su prešli s reči na delo, počeli su da polivaju graničare vrelin uljem, pa su naprasno dobili publiku. U ovoj zemlji vlada zakon jačeg, i uopšte nije važno da li je reč o politici, privredi ili mestu za parking. Gola sila je jedini jezik koji razumemo.

Bradonja se u obećanu zemlju vratio iz Švedske, napredne države koja niže uspehe u mnogim oblastima. Švedska nije samo ABBA, *IKEA* ili Nobelova nagrada. Ona je svet za sebe, i sve što su njeni stanovnici postigli – postigli su mirnim putem. Da je u Švedskoj pokucao na vrata pevačici grupe *Ace of Base* i zatražio da mu otpeva pesmu, ona bi ga pozvala da uđe i skuvala mu čaj. Zatim bi izvukla akustičnu gitaru ispod kreveta i odsvirala mu to što želi. I to uz osmeh. A ovde? Mislim, da nije vitlao pištoljem, istog trena bih ga izbacio.

„Vidi“, pokušavam da ga urazumim.

„Ne, ti *vidi*“, odbrusi bradonja i repetira pištolj. „Ili priča, ili metak u čelo.“

Shvatam da su mi mogućnosti ograničene. Tip se ne šali.

„Dva muškarca sede u sobi“, počnem. „Iznenada neko pokuca na vrata.“

Bradati se primiri, i na trenutak pomislih da se uživeo u priču, ali nije. Osluškuje nešto. Neko kuca na vrata.

„Otvori“, kaže mi, „i ne pokušavaj ništa. Otarasi ga se, ko god da je, i to brzo, inače će se ovo loše završiti.“

Momak na vratima radi anketu. Ima nekoliko pitanja. Samo kratko. O visokom procentu vlage u vazduhu u letnjim mesecima i o tome kako vlaga utiče na moje raspoloženje. Kažem mu da nisam raspoložen da odgovaram na njegova pitanja, ali on se nekako provuče i uđe u stan.

„Ko je ovo?“, upita pokazujući na bradonju.

„Moj rođak iz Švedske“, slažem. „Otac mu je poginuo u snežnoj lavini, pa je došao na sahranu. Evo upravo čitamo testament. Molim vas da poštujuete našu privatnost i da odete.“

„Ma daj, brate“, kaže anketar i potapše me po ramenu. „Samo nekoliko pitanja. Plaćaju me po čoveku.“

Tip se s fasciklom u ruci sruči na kauč. Šveđanin sede pored njega. Ja i dalje stojim i trudim se da zvučim ozbiljno.

„Molio bih vas da odete“, kažem mu. „Ovo nije dobar trenutak za anketu.“

„Nije dobar, jelda?“

Tip otvori fasciklu i izvuče veliki revolver.

„Zašto nije dobar trenutak? Zato što sam garav? Zato što *ja* nisam dovoljno dobar? Za Šveđane imaš sve vreme ovog sveta, a za Marokanca, ratnog veterana koji je ostavio čerek slezine na ratištu u Libanu, ne možeš da odvojiš ni usrani minut?“

Pokušavam da ga smirim, govorim mu da nije tako kao što kaže. Da me je uhvatio u nezgodnom trenutku, baš kad smo se Šveđanin i ja dotakli teške teme. Anketar podiže revolver, uperi mi ga u usta i pokaza mi da umuknem.

„Ajde, ajde“, kaže. „Dosta zezanja. Sedi tamo i da čujemo.“

„Šta da čujemo?“, pitam.

E sad sam već prilično napet. I Šveđanin ima pištolj. Stvari se mogu oteći kontroli. Istok je jedno, a Zapad drugo, i tako to. Različiti mentaliteti. A može i da poludi zato što, recimo, želi priču samo za sebe. Solo igrač.

„Nemoj da me provociraš“, upozori me anketar. „Imam kratak fitilj. Priču na sunce, i to odmah.“

„Tako je“, ubaci se Šveđanin, pa i on izvadi svoju pucu. Ja se malo nakašljem i krenem iz početka.

„Tri muškarca sede u sobi.“

„I ovaj put nema: iznenada neko pokuca na vrata“, naredi Šveđanin.

Anketar ne razume o čemu se radi, ali prihvata.

„Nastavi“, kaže. „I bez kucanja. Ispričaj nešto drugo. Iznenadi nas.“

Zastao sam i uzdahnuo. Obojica pilje u mene. Kako sam se uopšte našao u ovakvoj situaciji? Kladam se da se ovo nikad ne dešava Amosu Ozu ili Davidu Grosmanu. Iznenada neko pokuca na vrata. Švedanin i anketar me mrko gledaju. Slegnem ramenima. Nisam ja kriv. Ništa u mojoj priči nema veze s tim kucanjem.

„Otarasi ga se“, naredi mi anketar. „Otarasi ga se, ko god da je.“

Odškrinem vrata.

„Dostava pice. Ti si Keret?“, pita dostavljač.

„Jesam“, kažem, „ali nisam naručio picu.“

„Ovde piše Zamenhofova 14“, pokazuje mi adresu na dostavnici i pokušava da se progura unutra.

„Briga me šta piše, kažem da nisam naručio picu.“

„Porodična“, uporan je. „Polu sa ananasom, pola sa inćunima. Plaćena unapred. Karticom. Samo mi daj bakšiš i odoh.“

„Da li si i ti došao zbog priče?“, pita Švedanin.

„Kakve priče?“, pita dostavljač, ali vidi se da laže. I to nevešto.

„Ajde, izvadi ga“, čačka ga anketar. „Ajde više, vadi taj pištolj.“

„Nemam pištolj“, priznaje dostavljač s nelagodnom, a onda ispod kartonske kutije izvuče sataru.

„Ali ima da bude *Hasan seckati* ako ne ispljune jednu dobru, i to dok sam rekô piksla.“

I tako sede njih trojica na kauču – Šveđanin s desne strane, pa dostavljač pice, pa anketar.

„Ne mogu tako“, kažem. „Ne mogu da počnem priču dok vas trojica sedite tu s tim oružjem. Izađite malo, prošetajte se po kraju, a ja ću u međuvremenu, dok se ne vratite, smisliti nešto.“

„Skot će sigurno da pozove muriju“, kaže anketar Šveđaninu. „Misli da smo sisali veslo.“

„Ajde, daj nam jednu priču i palimo“, zapomaže dostavljač pice. „Može i neka kratka. Ne budi stipsa. Teška su vremena, znaš. Nezaposlenost, bombaši samo-ubice, Iranci. Ljudi su željni nečeg drugog. Šta misliš, šta je nas, poštene građane, nateralo da ovo radimo? Očajni smo, brate, očajni!“

Nakašljem se i krenem iz početka.

„Četiri muškarca sede u sobi. Vrelo je. Dosađuju se. Klima je na izdisaju. Jedan od njih zatraži priču. Pridružuje mu se drugi, pa treći...“

„To nije priča“, negoduje anketar. „To je izveštaj svedoka. Opisuješ sve ono što se sada dešava. A upravo od toga želimo da pobegnemo. Nemoj da istresaš na nas stvarnost kô što đubretar istresa kontejner u kamion. Upotrebi maštu, brate, stvaraj, izmišljaj, daj sve od sebe!“

Klimnem glavom i počnem iz početka. Čovek sedi u sobi, sam-samcat. Usamljen je. On je pisac i želi da napiše priču. Prošlo je mnogo vremena otkako je napisao

---

neku, zaželeo se pisanja. Nedostaje mu osećaj da pravi nešto od nečega. Baš tako – nešto od nečega. Jer praviti nešto ni od čega znači izmišljati, a izmišljanje nema nikakvu vrednost. Svako može da izmišlja. Ali kad napraviš nešto od nečega, to znači da si otkrio stvari koje su sve vreme bile u tebi a nisi znao za njih. Pisac odluči da napiše priču o takvim događajima. Ne o političkim događajima ili o dešavanjima u društvu. Odlučio je da napiše priču o onome što se njemu dešava. O situaciji u kojoj se on trenutno nalazi, kao čovek. Ali ne uspeva. Nema inspiraciju. Jer okolnosti u kojima se trenutno nalazi nisu vredne priče, i taman je rešio da odustane kad iznenada...

„Već sam te upozorio“, prekida me Švedanin. „Nema kucanja na vrata.“

„Ali mora da bude“, uporan sam. „Bez kucanja na vrata nema priče.“

„Pusti ga“, kaže dostavljač blagim tonom. „Daj mu malo slobode. Želiš kucanje na vrata? U redu, evo ti ga. Pod uslovom da od toga nastane priča.“

LAŽOVIJA

Robi je imao sedam godina kada je prvi put slagao. Majka mu je dala staru, izlizanu novčanicu i zamolila ga da ode u prodavnicu i kupi joj dugi kent. Robi je za taj novac kupio sladoled u kornetu. Novčiće od kusura je sakrio ispod velikog belog kamena u dvorištu njihove zgrade, a kada ga je majka upitala šta se desilo, rekao je da ga je presreo neki veliki, riđokosi dečak bez jednog prednjeg zuba, šutnuo ga i oteo mu novčanicu. I majka mu je poverovala. Otada Robi nije prestajao da laže. Jednom kad je zakasnio dva sata na posao, slagao je da je na putu našao povređenog nemačkog ovčara, kog je udario auto, i da ga je odveo veterinaru. Pas iz te laži je ostao paralisan, zadnje noge su mu bile oduzete, a šef je to progutao. Robi je u svom životu izrekao mnoge laži. Notorne, bolesne, okrutne, ubojite laži. Smišljao ih

je u trenu i nije mu padalo na pamet da će se s njima ikada više suočiti.

Sve je počelo od jednog sna. Kratkog, zbrkanog sna o njegovoj pokojnoj majci. Sanjao je kako njih dvoje sede na asuri usred neke čiste, bele površine koja nema početak i kraj. Pored njih je, na toj beskonačnoj beloj površini, stajao aparat za žvake – onaj starinski, s providnim bubnjem u koji ubaciš novčić, okreneš ručku i izađe žvaka. Majka mu je u snu govorila da je zagrobni život dovodi do ludila. Ljudi su, doduše, dobri, ali nema cigareta. Nema ni kafe, ni radija. Ničeg.

„Moraš da mi pomogneš, Robi“, kaže mu majka. „Moraš da mi kupiš žvaku. Odnegovala sam te, sine. Godinama sam ti pružala sve i ništa nisam tražila. Sada je vreme da se odužiš staroj majci. Kupi mi jednu žvaku. Crvenu, ako može, ali ako ispadne plava, nema veze.“ Robi u snu prebira po džepovima, kopa i kopa, u nadi da će pronaći neki novčić, ali ne pronalazi ništa.

„Nemam, mama“, kaže Robi očiju punih suza. „Nemam ništa sitno. Prevrnuo sam sve džepove.“

Pošto na javi nikad ne plače, bilo je čudno što plače u snu.

„Da li si pogledao ispod kamena?“, upita mama i uhvati ga za ruku. „Možda su oni novčići još uvek tamo.“

I tada se probudio. Bila je subota. Pet ujutru. Napolju je još bilo mračno. Seo je u auto i odvezao se do mesta u kom je odrastao. Vikendom nema gužve na putu, pa je stigao za nepunih dvadeset minuta. Tamo gde je nekad

---

bio Pliskinov dućan sada se nalazi jedna od onih radnji „sve za dolar“, a pored nje, na mestu prodavnice obuće, otvoren je prodajni salon vodećeg mobilnog operatera, koji nudi (jednom se živi!) zamenu starog telefona za novi. Sama zgrada nije se nimalo promenila. Prošlo je dvadeset godina otkako su se odselili, a fasada još nije okrečena. I dvorište je ostalo isto – pokoji cvet, česma, zarđali vodomer i gomila korova. A u uglu, pored žice za sušenje veša koja se svake godine za Sukot pretvarala u kolibu, ležao je beli kamen. Robi je stajao u dvorištu u kom je odrastao, u debeloj zimskoj jakni, sa baterijskom lampom u ruci i osećao se nelagodno. Subota, pet i petnaest ujutru. Šta da kaže ako slučajno naiđe neki komšija? Da mu je u san došla pokojna majka i tražila da joj kupi žvaku iz aparata, pa je došao ovamo da potraži novčiće? Neverovatno da je kamen i dalje na istom mestu, posle toliko godina. Ali, s druge strane, kako bi kamenje moglo ikuda da ode? Podigao ga je bojažljivo, kao da se ispod njega krije škorpija. Ali ispod nije bilo ni škorpije, ni zmije, ni prebijene pare. Samo rupa veličine grejpfruta iz koje se probijala svetlost. Robi je pokušao da zaviri, ali svetlo ga je zaslepilo. Oklevao je za trenutak, a onda je legao na zemlju i zavukao ruku unutra, sve do ramena, pokušavajući da dohvati nešto na dnu. Ali nije uspeo da napipa dno već samo nešto metalno, nalik na ručku. Poput one na aparatu za žvake. Okrenuo ju je silovito i osetio da mehanizam radi. U ovom trenutku žvaka treba da se skotrlja kroz cev i padne pravo u šaku

uzbuđenog deteta, koje je nestrpljivo iščekuje. Ali ne dešava se ništa. Čim je pustio ručku, Robi se istog časa našao ovde.

To „ovde“ je drugo mesto, ali i ono mu je poznato. Mesto iz sna o majci. Bleštavo belo, bez zidova, podova, tavanice, svetla. Samo belina i aparat za žvake. Aparat za žvake i ružni riđokosi klinac, kog u prvi mah nije ni primetio. Pre nego što je Robi stigao da mu se osmehne i obrati, dečak ga je iz sve snage šutnuo u cevanicu. Robi je pao na zemlju i jauknuo od bola. Sada kad kleči, on i dečak su iste visine. Klinac ga je gledao pravo u oči, i Robiju se učinio poznatim, iako je bio siguran da ga nikada pre toga nije video.

„Ko si ti?“, upitao ga je.

„Ja?“, osmehnu se klinac zlobno i pokaza rupu umešto prednjeg zuba. „Ja sam tvoja prva laž.“

Robi se s teškom mukom pridigao. Noga ga je nesnosno bolela. Riđokosi klinac je već bio nestao. Robi priđe aparatu za žvake. Brljao je po džepovima tražeći sitniš, a onda se setio da mu je klinac, pre nego što je pobegao, oteo novčanik. Onda je počeo da šepa u nepoznatom pravcu. Pošto mu je aparat za žvake bio jedini orijentir u toj belini, osvrtao se na svakih nekoliko koraka i proveravao da li se aparat smanjuje, a onda je u trenutku ugledao nemačkog ovčara, koji je stajao pored mršavog starca sa staklenim okom i bez šaka. Psa je odmah

---

prepoznao po tome kako je puzao prema njemu jedva vukući zadnji deo tela. Bio je to onaj pregaženi pas iz laži. Dahtao je od napora i uzbuđenja i radovao se što ga vidi. Lizao mu je ruku i gledao ga blistavim očima. Mršavog dekice nije mogao da se seti.

„Ja sam Robi“, reče.

„Igor“, predstavi se dekica i potapša Robija po leđima jednom svojom kukom.

„Da li se mi poznajemo?“, upita Robi nakon kratke neprijatne stanke.

„Ne“, reče Igor i podiže povodac kukom. „Ovde sam samo zbog njega. Nanjušio vas je na kilometar i sav se unezverio. Vukao me je dovde.“

„Dakle, ja nemam nikakve veze sa vama?“, upita Robi s prizvukom olakšanja u glasu.

„Vi i ja? Nemamo, ne brinite. Ja sam laž druge osobe.“

Robi je silno želeo da ga upita čija je laž, ali nije hteo da ispadne nepristojan. I uopšte, želeo je da upita kakvo je ovo mesto i da li tu, osim njega, ima još mnogo drugih ljudi ili laži – kako već sebe nazivaju, ali pomislio je da bi i to mogla biti osetljiva tema. Uzdržao se od pitanja i pomilovao osakaćenog psa. Pas je bio divan i silno se radovao što je sreo Robija, a Robiju je bilo žao i savest ga je pekla što nije izmislio neku laž koja mu ne bi nanela dovoljno bola i muke.

„A ovaj aparat za žvake“, upita Robi nekoliko trenutaka kasnije, „koje novčiće prima?“

„Lire“, reče Igor. „Ako nemate novca...“

„Neki klinac se pojavio“, pravdao se Robi, „i ukrao mi novčanik. Ali ionako nisam imao lire.“

„Dečak bez jednog sekutića?“, upita Igor. „Taj probisvet krade sve što stigne. Čak je i psu pojeo granule. Kod nas u Rusiji bi takvo derle izbacili na sneg u gaćama i potkošulji i ne bi ga pustili da uđe u kuću dok sav ne poplavi od mraza.“ Igor pokaza kukom na svoj zadnji džep. „Tu ima nešto lira. Uzmite, častim vas.“

Robi je malo oklevao, a onda je zavukao ruku u Igorov džep i izvadio jedan novčić. Pošto je zahvalio, ponudio mu je zauzvat svoj svoč.

„Hvala“, odmahnu Igor glavom, „ali zaista mi ne treba sat, i to plastičan. Ionako nikud ne žurim.“ A kada je video da Robi traži šta bi drugo mogao da mu da, Igor mu brzo reče: „Uostalom, dugujem vam tu liru. Da nije bilo vaše laži o psu, ja bih ovde bio sasvim sam. Tako da smo sada kvit.“

Robi brzo odšepa do aparata za žvake. Još ga je bolela noga, ali manje nego ranije. Ubacio je liru u rupu, duboko udahnuo, zažmurio i okrenuo ručku. Opet je ležao u dvorištu svoje stare zgrade. Jutarnja svetlost je već išarala nebo svetlim nijansama plave boje. Robi izvuče ruku iz rupe u zemlji. Kada je otvorio dlan, ugledao je crvenu okruglu žvaku.

Pre nego što je otišao, vratio je kamen na mesto. Nije se pitao šta se tamo dogodilo, samo je seo u auto, isparkirao ga i odvezao se. Crvenu žvaku je stavio pod jastuk, za mamu, ako mu ponovo dođe u san.

Isprva nije mnogo razmišljao o tome, o onom mestu, o psu, o Igoru, o drugim lažima s kojima se, na svu sreću, nije sreo. Svojevremeno je smislio bizarnu izmišljotinu i ispričao je Ruti, svojoj tadašnjoj devojci, kad nije došao na večeru kod njenih roditelja – o rođaci iz Natanije koju je muž tukao i pretio joj da će je ubiti, pa je Robi morao da ode tamo i da ga smiri. Ni danas ne shvata zašto je izmislio nešto tako uvrnuto. Verovatno je mislio da će priča biti uverljivija ako je zamršena i izvitoperena. Neko drugi bi jednostavno rekao da ga je bolela glava i nije mogao da dođe. Ali ne i Robi. I zato sada, zbog tih njegovih izmišljotina, neki ludak i njegova zlostavljana žena žive u rupi u zemlji, nedaleko odavde.

Nije se vratio do rupe, ali nešto od tog mesta je ostalo u njemu. U početku je i dalje lagao, ali u tim lažima niko nije trpeo batine, hramao i umirao od raka. Na primer: zakasnio je na posao jer je morao tetki da zalije cveće dok je ona u Japanu kod svog neverovatno uspešnog sina. Ili: nije došao na porodično slavlje jer se neka mačka omacila ispred njegovih vrata, pa je morao da se pozabavi mačićima. U tom stilu.

Problem je, međutim, u tome što je mnogo teže smišljati bezazlene laži, naročito ako želiš da deluju uverljivo. Uglavnom, kad govoriš nešto loše, ljudi to ne dovode

u pitanje, jer im zvuči prirodno. Ali kada izmišljaš dobre stvari, postaju sumnjičavi. I tako je Robi iz dana u dan sve manje lagao. Izgubio je volju da laže. S vremenom je i sve ređe razmišljao o onom mestu. O rupi. Sve dok jednog jutra nije čuo Natašu iz računovodstva kako razgovara sa šefom. Tražila je nekoliko slobodnih dana, jer je njen ujak, Igor, imao infarkt. Jadan čovek, udovac, već je izgubio obe šake u Rusiji. A sad još i to srce. Sam je i bespomoćan. Šef je bez reči odobrio. Nataša je otišla u svoju kancelariju, uzela torbu i izašla iz zgrade. Robi je krenuo za njom do auta. Kada je zastala da bi izvadila ključeve iz torbe, zaustavio se i on. Ona se okrete ka njemu.

„Ti si iz akvizicije?“, upita. „Zagurijev pomoćnik, je l' tako?“

„Jesam“, on klimnu glavom. „Zovem se Robi.“

„Ojoj, Robi“, uputi mu Nataša jedan nervozni, ruski osmeh. „Šta želiš? Treba li ti nešto?“

„Radi se o laži koju si izrekla šefu računovodstva“, promrmlja Robi. „Poznajem ga.“

„Pratio si me sve dovde kako bi mi rekao da sam lažljivica?“

„Ne. Ne optužujem te. I ja sam lažov. Ali znam Igora iz tvoje laži. Upoznao sam ga. To je divan čovek. A ti si ga – izvini što ću ovo reći – već dovoljno unesrećila. Hteo sam samo da ti kažem...“

„Hoćeš li da se pomeriš?“, prekinula ga je ledenim glasom. „Smetaš mi da otvorim vrata.“

„Znam da ovo ne zvuči ubedljivo, ali mogu ti dokazati“, uporan je Robi. „Igor nema jedno oko. Sigurno si nekad slagala da je izgubio oko, zar ne?“

Nataša je već ulazila u auto, ali zastala je.

„Otkud ti to?“, upitala ga je sumnjičavo. „Da nisi ti Slavin prijatelj?“

„Ne poznajem nijednu Slavu“, promrmlja Robi. „Ali Igora poznajem. Zaista. Ako hoćeš, mogu te odvesti do njega.“

Stajali su u dvorištu iza njegove stare zgrade. Robi je pomerio kamen, legao na vlažnu zemlju i zavukao ruku u rupu. Nataša je stajala nad njim. Pružio joj je drugu ruku i rekao:

„Uhvati se čvrsto.“

Nataša je posmatrala čoveka koji leži kraj njenih nogu. U ranim tridesetim, lep i zgodan, u čistoj, opeglanoj beloj košulji, koja je, doduše, sada bila manje čista i mnogo manje opeglana, s rukom do ramena u rupi i obrazom priljubljenim uz zemlju.

„Samo se čvrsto uhvati“, ponovio je.

Dok mu je pružala ruku, nije mogla da se ne zapita kako to da uvek naleti na nekog ludaka. Kad je govorio one gluposti kod auta, mislila je da je to neka neslana, crnohumorna šala, tipična za ovo podneblje. Sada je uverena da je ovaj čovek nežnih očiju i snebivljivog osmeha zaista ćaknut. Čvrsto ju je stegao za ruku. Stajali

su nepomično nekoliko trenutaka, on na zemlji, ona blago nagnuta nad njim i potpuno zbunjena.

„U redu“, prošaputa Nataša opreznim, gotovo terapeutskim glasom. „Držimo se za ruke. I šta sada?“

„Sada ću“, reče Robi, „okrenuti ručku.“

Dugo im je trebalo da nađu Igora. Prvo su sreli neku dlakavu, pogrbljenu laž, očigledno nekog Argentinca, koji nije znao ni reč hebrejskog. Zatim drugu Natašinu laž, policajca s jarmulkom, koji ih je pratio i tražio da mu pokažu isprave, ali nikad nije čuo za Igora. Na kraju im je pomogla žrtva porodičnog nasilja, Robijeva rođaka iz Natanije. Slučajno su je sreli dok je hranila mačke iz poslednje laži. Rođaka nije videla Igora već nekoliko dana, ali znala je gde mu je pas. Kad je prestao da liže Robija po rukama i licu, pas ih je veselo odveo do kreveta svog gazde.

Igor je bio u veoma lošem stanju. Koža mu je bila žuta, i neprestano se znojio. Kad je ugledao Natašu, ozario se. Toliko se obradovao što ga je posetila da je ustao i zagrlio je, iako je jedva mogao da stoji na nogama. U tom trenutku Nataša briznu u plač i stade da ga moli za oproštaj, jer Igor nije bio samo jedna od njenih laži nego i njen ujak. Imaginarni, doduše, ali ipak ujak. Igor joj je rekao da ne treba da se izvinjava. Život koji mu je izmislila nije uvek bio med i mleko, ali uživao je u svakom trenutku, i nema razloga da se oseća loše, jer u

---

poređenju sa udesom u Minsku, oružanom pljačkom u Odesi, udarom groma u Vladivostoku i ujedima besnih vukova u Sibiru, ovaj infarkt je pesma. Kad su se vratili do aparata za žvake, Robi je ubacio unutra jednu liru, uhvatio Natašu za ruku i zamolio je da okrene ručku.

Kad su se ponovo našli u dvorištu, u ruci je držala plastičnu lopticu, u kojoj se nalazilo iznenađenje – ružan, zlatast plastični privezak u obliku srca.

„Znaš“, reče Robiju, „trebalo je da večeras otputujem na Sinaj s drugaricom na nekoliko dana, ali otkazaću put i doći ću ovamo da obiđem Igora. Da li bi i ti pošao sa mnom?“

Robi klimnu glavom. Znao je, ako želi da dođe ovamo s Natašom, moraće da smisli neku laž za šefa. Još nije znao šta će slagati. Znao je samo da će laž biti vesela i da će u njoj biti mnogo svetla, cveća i sunca. A ko zna – možda čak i dvoje slatke, nasmejane dečice.

ČIZUZ KRAJST

Da li ste se ikada zapitali koju reč ljudi najčešće poslednju izgovore pre nego što umru nasilnom smrću? Američki univerzitet MIT sproveo je opsežno istraživanje među različitim severnoameričkim zajednicama i otkrio da je to, verovali ili ne, *fuck*. Osam procenata ljudi na samrti izgovori *What the fuck*, šest procenata kaže samo *fuck*, dok dva zarez osam procenata kaže *fuck you*, pa ispada da je poslednja reč *you*, mada je *fuck* ionako zasenjuje. A šta kaže Džeremi Klajnman pre nego što ispusti svoju plemenitu dušu? Kaže: „Bez sira.“ To kaže zato što upravo naručuje nešto u čizburgerdžinici koja se zove *Čizuz Krajst*. Nemaju na meniju običan hamburger, pa Džeremi, koji se pridržava košer ishrane, uvek traži čizburger bez sira. Šefica smene u restoranu ne pravi problem. I ranije su mnogi

gosti naručivali to jelo. Štaviše, toliko njih ga je tražilo da je osetila potrebu da o tome detaljno izvesti direktora lanca *Čizuz Krajst*, čija se kancelarija nalazi u Atlanti. Molila je da se u jelovnik unese i običan hamburger. „Mnogi ljudi ga traže, a trenutno su primorani da naručuju čizburger bez sira, što je pomalo uvrnuto i neprijatno za mene lično, pa ako smem da kažem, i za ceo lanac. Osećam se kao neki tehnochrata, a gosti stiču utisak da smo mi neka rigidna ustanova i da se moraju služiti trikovima kako bi dobili ono što žele.“ Direktor joj nikad nije odgovorio na mejl, što je za nju bilo ponižavajuće i još neprijatnije od svih onih porudžbina čizburgera bez sira. Kada se požrtvovani radnik obrati poslodavcu i iznese svoj problem, a neprilike se tiču posla, najmanje što ovaj može da učini jeste da ga udostoji odgovora. Mogao je da joj napiše da će se pozabaviti time, ili da ceni njenu inicijativu i da mu je žao, ali ne može da promeni jelovnik, ili bilo koji sličan izgovor. Ali nije. Nije napisao ništa. Osećala se kao da ne postoji. Kao one večeri u Nju Hejvenu kad se Nik, njen dečko, otvoreno nabacivao konobarici dok je ona sedela pored njega za šankom. Tada se rasplakala, a Nik nije shvatao zašto plače. Iste večeri je pokupila svoje stvari i iselila se. Nekoliko nedelja kasnije pozvali su je njihovi zajednički prijatelji i saopštili joj da se Nik ubio. Niko od njih je nije otvoreno okrvio za to što se desilo, ali bilo je nečeg optužujućeg u tonu kojim su joj se obraćali, tako joj se barem činilo. U svakom slučaju,

---

kad joj direktor nije odgovorio na mejl, pomišljala je da napusti posao, ali ovaj događaj s Nikom ju je u tome sprečio. Nije, naravno, mislila da će generalni direktor *Čizuz Krajsa* izvršiti samoubistvo kad čuje da je šefica smene u nekoj šugavoj poslovnici na severoistoku zemlje dala otkaz, ali ipak joj nije bilo svejedno. Međutim, istina je da bi direktor izvršio samoubistvo ako bi čuo da je zbog njega dala otkaz. Istina je da bi direktor izvršio samoubistvo ako bi čuo da zbog krivolova u Africi belim lavovima preti izumiranje. Izvršio bi samoubistvo i kada bi čuo nešto mnogo značajnije, na primer da će sutra padati kiša. Direktor lanca *Čizuz Krajst* patio je od teškog oblika kliničke depresije. Njegove kolege s posla su to znale i trudile su se da ne šire tu neprijatnu činjenicu, koliko iz poštovanja prema njegovoj privatnosti, toliko i iz straha da zbog toga naglo ne padnu akcije firme. Šta nam drugo berza prodaje ako ne iluzornu nadu u svetlu budućnost? A direktor s kliničkom depresijom nije baš najbolji glasnik takve poruke. Pošto je bio savršeno svestan svog duševnog stanja i svih privatnih i poslovnih problema koje ono može da izazove, direktor *Čizuz Krajsa* je pokušao sa farmakoterapijom. Međutim, ni ona nije dala željene rezultate. Lekove mu je prepisao doktor iz Iraka koji je dobio azil u Americi nakon što je njegovu porodicu greškom bombardovao F-16 u pokušaju da ubije sinove Sadama Huseina. Žena, otac i dva mlađa sina su poginuli, a preživela je samo starija ćerka, Suha. U intervjuu za *CNN* doktor

je izjavio da, uprkos ličnoj tragediji, nije ljut na Amerikance. Ali to nije bila istina. Bio je više nego ljut. Kip-teo je od besa prema Amerikancima. Međutim, znao je da mora da laže ako želi zelenu kartu. Dok je lagao, mislio je na svoju ubijenu porodicu i preživelu ćerku. Lagao je jer je verovao da će američko obrazovanje biti dobro za nju. Grdno se prevario. Ćerka mu je zatrudnela u petnaestoj s nekim gojaznim klinkcem, belim ološem iz starijeg razreda, koji nije hteo da prizna dete. Usled komplikacija u trudnoći dete se rodilo ometeno. U Americi, gotovo kao i bilo gde na svetu, kad si samohrana petnaestogodišnja majka deteta sa smetnjama u razvoju, sudbina ti je u svakom smislu zapečaćena. Sigurno postoji neki glupavi film koji poručuje da to nije tačno, da i uprkos svemu možeš da nađeš ljubav, praviš karijeru i šta sve ne. Ali to je samo film. U stvarnom životu, kada su joj saopštili da je njeno dete rođeno ometeno, bilo je kao da joj je iznad glave zatreperio neonski natpis *GAME OVER*. Možda bi joj sudbina bila drugačija da njen otac nije lagao *CNN* i da nisu otišli u Ameriku. I da se Nik nije nabacivao onoj izblajhanoj plavuši u baru, i on i šefica smene bi sada bili u mnogo boljoj situaciji. Da je direktor *Čizuza Krajsta* uzimao odgovarajuće lekove, njegovo stanje bi bilo odlično. I da onaj ludak u čizburgerdžinici nije izbo Džeremija Klajnmana, Džeremi Klajnman bi bio živ, a, po mišljenju većine ljudi, mnogo je bolje biti živ nego mrtav, kao što je on sada. Nije odmah umro. Dahtao je i pokušavao

---

nešto da kaže, ali mu je šefica smene, koja ga je držala za ruku, rekla da ne govori ništa i da čuva snagu. Nije dakle ništa govorio i trudio se da sačuva snagu. Trudio se, ali nije uspeo. Postoji jedna teorija, isto sa MIT-a ako se ne varam, o efektu leptira: leptir mahne krilima negde na brazilskoj obali, a to negde na drugom kraju sveta izazove tornado. Tornado je primer koji su naveli. Mogli su da smisle i neki drugi, gde mahanje krila izazove kišu posle suše, ali naučnici koji su razvili ovu teoriju izabrali su tornado, ne zato što su, kao direktor Čizuza Krajsta, patili od kliničke depresije, već zato što su stručnjaci za teoriju verovatnoće i znaju da je verovatnoća da će se desiti nešto loše hiljadu puta veća od one da će se desiti nešto dobro. „Drži me za ruku“, želeo je Klajnman da kaže šefici smene dok je život iz njega curio kao čokoladno mleko iz probušenog tetrapaka. „Drži i ne puštaj me šta god da se desi.“ Ali nije rekao, jer ga je ona zamolila da ništa ne govori. Nije rekao jer nije ni morao da kaže – ona je držala njegovu ožnojenu ruku dok nije izdahnuo. I još dugo nakon toga, zapravo. Držala ga je za ruku sve dok ljudi iz Hitne nisu pitali da li mu je ona žena. Tri dana kasnije dobila je mejl od direktora. Taj nesrećni slučaj u restoranu podstakao ga je da proda lanac i da se penzioniše. Ta odluka ga je nakratko izvukla iz depresije, pa je rešio da odgovori na mejlove. Odgovarao je na njih sa svog laptopa dok je ležao na predivnoj plaži u Brazilu. U svom dugačkom mejlu istakao je da je ona potpuno u pravu

i da će njene primedbe proslediti novom upravnom odboru. Kad je kliknuo na *send*, prstom je dotakao leptira koji je dremao na tastaturi. Leptir prhnu krilima. Tamo negde, na drugom kraju sveta, počеше da duvaju zloslutni vetrovi.

SEMJON

Na vratima je stajalo dvoje oficira – potporučnik s heklanom jarmulkom, a iza njega mršava oficirka retke svetle kose, s kapetanskim oznakama na epoletama. Orit je sačekala nekoliko trenutaka, i pošto su ovi i dalje ćutali, upitala je da li može da im pomogne.

„Drukmane“, reče oficirka potporučniku zapovednim i donekle prekornim tonom.

„Radi se o vašem suprugu“, promrmlja pobožni oficir.
„Možemo li da uđemo?“

Orit se nasmeja i reče da je očigledno posredi neka greška, jer ona nije udata. Oficirka spusti pogled na izgužvani papirić koji je držala u ruci i upita je da li je njeno ime Orit; a kad je Orit potvrdila, ona učtivo ali odlučno upita:

„Da li bismo ipak mogli da uđemo na trenutak?“